

**BƏSTƏKAR RƏHİLƏ HƏSƏNOVANIN ƏSƏRLƏRİNDƏ
ÜSLUB XÜSUSİYYƏTLƏRİ**

Məmmədova Feride Fizuli qızı
Gəncə Dövlət Universiteti
mammadovaferide21@gmail.com

Xülasə: Müasir Azərbaycan musiqisinin istedadlı nümayyəndlərindən biri, bəstəkar Rəhilə Teymur qızı Həsənovanın yaradıcılığı Azərbaycan musiqi mədəniyyətində özünəməxsus yer tutur.

Məqalədə R.Həsənovanın yaradıcılığına nəzər yetirilmiş, bəstəkarın yaradıcılıq üslubunun səciyyəvi cəhətləri işıqlandırılır.

Açar sözlər: musiqi, mədəniyyət, bəstəkar, yaradıcılıq, üslub xüsusiyyətləri

Ключевые слова: музыка, культура, композитор, творчество, стилистические особенности

Keywords: music, culture, composer, creativity, stylistic features

Görkəmli Azərbaycan bəstəkarı Qara Qarayevin tələbələrindən olan Rəhilə Həsənovanın (1947-2024) yaradıcılığı Azərbaycan musiqi mədəniyyətində özünəməxsus yer tutur.

Milli ənənələri müasir musiqi dili uğurla birləşdirərən bəstəkar yeni ideya, obraz və forma axtarırları ilə qədim milli və müasir ünsürlərin təbii sintezinə nail olmuşdur. Tədqiqatçıların qeyd etdiyi kimi, R.Həsənova müasir Azərbaycan bəstəkarlıq məktəbinin fərqli, heç kimə bənzəməyən təmsilçilərindən biridir. Onun yaradıcılıq axtarırları fərdi xarakter daşıyır. Az vasitə ilə çox şey demək imkanına malik, sözünü, mövqeyini, hissini bürüzə etdirməyə qadir olan və musiqimizdə yeni təmayüllər üzə çıxaran bəstəkarın yaradıcılıq üslubu özünəməxsus cəhətləri ilə diqqəti cəlb edir. Xalqımızın milli ruhuna, dilinə, ənənəsinə, folklor irsinə həssaslıqla yanaşan R.Həsənovanın əsərləri milli xarakteri ilə səciyyələnir.

Musiqişünas-alim Zümrüd Dadaşzadə bəstəkarın yaradıcılığı barədə yazır: “R.Həsənova öz obrazlarını, ideyalarını müxtəlif məxəzlərdən - Azərbaycan xalqının mərasimləri, qədim oyunları, dini musiqi, təsəvvüf fəlsəfəsindən əxz edir” [3].

Müxtəlif janrlarda yaratdığı əsərlərdə bəstəkarın zəngin bədii təxəyyülü özünü birüzə verir.

Musiqişünas-alim Kəmalə Ələsgərli haqlı olaraq yazır: “Rəhilə Həsənovanın musiqisini həmişə ciddi ideyalarına, məzmununa, mövzu və obrazların əhəmiyyətinə görə tanımaq olar. Mühüm fikirləri, ciddi hissləri bəstəkar həmişə aydın, dəqiq və inandırıcı ifadə edir” [4, s.158-160].

Bəstəkarın yaradıcılıq üslubunu ilk dəfə olaraq dissertasiya səviyyəsində araşdıran K.Ələsgərli haqlı olaraq qeyd edir ki, R.Həsənovanın musiqi təxəyyülü xalq- oyun –təməşə mədəniyyəti və ritual mərasim təcrübəsi ilə sıx bağlıdır. [4, s.25].

R.Həsənovanın yaradıcılıq dəst-xətdinin maraqlı bir qolunu fortopiano musiqisi təşkil edir. XX əsrin 80-90-cı illərində yazılan bu əsərlər obraz, üslub rəngarəngliyi ilə diqqəti cəlb edir.

Bəstəkarın ilk tanınan əsəri – “Çəşmə” fortepiano silsiləsi (1984) qeyri-adi daxili enerjisi və son dərəcə məxsusi səslər aləmi ilə diqqəti cəlb etmişdir. 12 prelüddən ibarət

silsilədə muğamlardan, şux oyun havaları və al-əlvan el nəğmələrindən bəhrələnən bəstəkar həm də müasir musiqi texnikasını cəsarətlə tətbiq edir. Silsilənin yallı, cəngi rəqslərini xatırladan çoxçeşidli ritmləri, ayrı-ayrı pyeslərin ardıcılığında ciddi məntiq özünü aydın göstərir.

Bəstəkarın “Alla Meykhana” fantaziyası, adından da göründüyü kimi Azərbaycanın xalq musiqili şer növü olan meyxana sənətinin qanunauyğunluqlarının təsiri altında bəstələnmişdir.

Yuxarıda qeyd etdiyimiz hər iki fortepiano əsəri milli cizgilərlə zənginləşmiş minimalizm üslubunda yazılmışdır. Bəstəkar minimalizmin kompozisiya metodunu milli musiqi təfəkkürü ilə birləşdirərək, minimal musiqi ilə milli ruhun tərənnümünə nail olur.

Bəstəkar öz əsərlərində Azərbaycan simfonik musiqinin müasir dövrün yeniliklərinə əsaslanır. Bu baxımdan R.Həsənovanın I və II simfonialarını qeyd etmək olar. Bu simfoniyalarda ənənəvi simfonik silsiləyə tamamilə yeni münasibət var. Bunu simfoniya hissələrinin ardıcılığında görmək olar: quruluş baxımından I silsilə (üçhissəli); II simfoniya isə birhissəlidir. Klassik simfoniyanın birinci hissəsində olan ekspozisiyada əsas və köməkçi mövzuların göstərilməsi, onların işlənilməsi prosesi burada yoxdur. Bəstəkar simfonialarında improvizəlilik, variantlıq, ostinatoluluq kimi inkişaf prinsiplərindən istifadə edir.

Musiqişünas-alim Kəmalə Ələsgərli öz məqalələrinin birində qeyd edir: *“Bu gün fəaliyyət göstərən bəstəkarlarımız arasında Rəhilə Həsənovanın əsərləri sənət aləminin yeni tələbləri ilə tam ayaqlaşır. Tam əminliklə deyə bilərik ki, o yüksək daxili potensiala malik bəstəkdir. O, müasir ifadə və yazı sistemlərinə sərbəst müraziət edərək yeni texnika və ifadə vasitələrini fəal tətbiq edir.”* [6, s.517].

Qeyd etmək lazımdır ki, R.Həsənova daim yaradıcılıq axtarışında olan bəstəkar kimi tanınmışdır. Yaradıcılığının müxtəlif dövrlərində yazılan əsərlərində dəyişən üslub cəhətlərini izləmək mümkündür.

R.Həsənovanın əsərlərinin tədrisi prosesində bəstəkarın yardımçılıq yolu ilə tanışlıq, onun dəst-xəttinin təhlili əsərlərin interpretasiya məsələlərinin həllinə xidmət edir.

Ədəbiyyat

1. Abdullayeva Z. Azərbaycan musiqi ədəbiyyatı. Bakı, Adiloğlu, 2009, 256 s.
2. Azərbaycan musiqi tarixi. Layihənin rəhbəri və elmi redaktoru Z.Səfərova. Dördüncü cild. Bakı, Elm, 2019, 668 s.
3. Dadaşzadə Z. Rəhilə Həsənovanın valehedici bədii kəşfləri. // 525-ci qəzet, Bakı, 28.11.2004
4. Ələsgərli K. Rəhilə Həsənovanın müəlif üslubunun bəzi xüsusiyyətləri. //“Musiqi dünyası” beynəlxalq, elmi-pedaqoji, tənqidi-publisistik və mədəni-maarif musiqi jurnalı, №3-4, 2005, 230 s.
5. Ələsgərli K. Rəhilə Həsənovanın əsərlərində üslub xüsusiyyətləri. // “70-90-cı illər Azərbaycan musiqisi kontekstində” mövzusunda sənətsünaslıq namizədi alimlik dərəcəsi almaq üçün təqdim olunmuş dissertasiyanın aftoreferatı, Bakı, 2007, 25 s.
6. Seyidov T. XX əsrin Azərbaycan fortepiano mədəniyyəti. Bakı, Təhsil, 2016, 338 s.

Saytoqrafiya:

7. “Musiqi Dünyası” Elmi-pedaqoji, tənqidi-publisistik, mədəni-maarifçi beynəlxalq jurnalı. http://www.musiqi-dunya.az/new/read_magazine

**ОСОБЕННОСТИ СТИЛЯ В ТВОРЧЕСТВЕ КОМПОЗИТОРА
РАХИЛЫ ГАСАНОВОЙ**

Мамедова Фериде Физули кызы

Резюме

Творчество одной из талантливых представительниц современной азербайджанской музыки, композитора Рахилы Теймур кызы Гасановой занимает особое место в Азербайджанской музыкальной культуре.

В статье рассматривается творчество Р.Гасановой, выделяются характерные черты творческого стиля композитора.

**STYLISTIC FEATURES IN THE WORKS OF COMPOSER
RAHILA HASANOVA**

Mammadova Feride Fizuli

Summary

The work of composer Rahila Teymur gizi Hasanova, one of the talented representatives of modern Azerbaijani music, occupies a unique place in Azerbaijani musical culture.

The article reviews the work of R. Hasanova and highlights the characteristic features of the composer's creative style.

Rəyçi:müəllim Quliyevai Ü.

GDU-nun "Musiqi fənləri" kafedrasının 28 oktyabr 2024-cü il tarixli kafedra iclasın 5 sayılı protokolu

Daxil olma tarixi 31 oktyabr 2024-cü il